

Česko-lužický

Ročník XVIII
Číslo 5/květen 2008

věstník

Jakub Bart-Čišinski

Furor teutonicus (1903)

Němc boji so, hdyž šcerči črjóda wrobli:
„Štó wě, štož chcedža!“ Zboka na nje kuka
a pót so wbohemu ze čoła puka:
„To hrozy strach! My hewak wšak smy chrobli!“

Wón wonka zjěsć so boji jejo wobli:
Štó wě, što so w nim lehnje, hdyž tak kluka!
Chort! W Troji tež“ – so w mozach jemu suka –
„smjerć wulahny so we drjewjanej kobli!“

Hdyž w Pekingu štó poby, w Moskwje, w Praze,
być podhladne so zdadža te jich draby,
a slěkać doma dyrbjá so čělnazy.

Má Němec strach, když wrabci čičikají:
„Kdo ví, co kuji!“ Na poplach již zvoní
a pot se ubožáku s čela roní.
„Jinak jsme ale chrabří, však nás znají!“

U cizích lidí vejce sníst se bojí:
„Kdo ví, co se v něm líhne!“ Hlavou honí
se podezření. „K řasu! Přece v koni
dřevěném smrt též vylíhla se v Tróji!“

Když navštívil však Peking, Moskvu, Prahu,
ty jejich hadry hned se hrozné zdají,
a doma všechno strhá na podlahu.

Ze sbírky Serbska poezija 11 (LND, Budyšin 1981) přeložila Zuzana Bláhová-Sklenářová.

Jarní Budyšin. Foto Petr Ch. Kalina

BJEZ WČERAWŠEHO DNJA NJEJE JUTŘIŠEHO

Timo Meškank wo asimilaciji a integraciji

Tučasny turkowski ministerski prezident rěka Recep Tayyip Erdoğan. Njedawno bě wón na wopyće w Němskej. W Kölnje nad Rynom je swojim krajanam přirěčował: „Nichtó njemóže wot was wočakować, zo byšće asimilaciju ćerpjeli. Nichtó njemóže wot was wočakować, zo byšće so asimilaciji podali. Asimilacija je mjenujcy złótnistwo na čłowjeskosći.“ Tute słowa wuwolachu njemale spodźiwanje na němskim politiskim jewišću. Zadźiwani zwěšćichu politikarjo, zo bě sej najwyši reprezentant cuzeho stata zwěřit, poprawom samozrozumliwy fakt wuprajíc. Wulka Němska, kotraž praktikuje nimale dwěsće lět bjez miknjenčka asimilaciju wšěch narodnostnje cuzych elementow w swojim kraju, bě naraz kaž na hlówu dyrjena. Něchtó bě tak chrobty – a to hišće znutřka Němskeje – rjec, zo bě a je tale praktikowana politika złótnistwo na čłowjeskosći. Kajki to skandal!

Turkojo w Europje wšak njejsu žana čužka bejka. Mjeztym bydlu jich w stach Europskeje unije pjeć milionow. Je so najskerje hižo w politiskej klasy dopowědalo, zo so woni w blišim času do svojich anatólickich wjeskow njewróca. A tola Němcy přeco hišće po swojim pak-pak na nich zhladuju – pak nawuknjeće skónčnje němsce a so nam připodobniće, pak wostanjeće dale w swojim turkowskim geće izolowani žiwi. Namotwa Erdoğan, zo měli sej Turkojo w Europje rěč kraja, w kotrymž su žiwi, a k tomu hišće někotre dalše rěče přiswojeć, zo měli wšitke móžnosće dalekubłanja, kotrež jim tutón kraj skića, wužiwać, zo měli w politiskim žiwjenju aktiwne wliw wukonjeć, zo měli so potajkim integrować, je to, před čimž so Němc začichim boji. Naraz bych chiba w Kölnje nad Rynom měščanostu měli, kiž njeby jenož němsce, ale tež turkowsce, francosce, jendželsce rěčať, kiž njeby swój pochad zapřewať, ale by zajimy wšěch měščanow, tež specifiske naroki turkowskich, zastupowať. Pozdruženje Erdoğan, zo měli Turkojo w Němskej lobbyjowe džěto wukonjeć a na te wašnje spytać, swoje naležnosće přesadzić, je poprawne wohroženje za Němca. Serbja tole ženje zdokonzeli njejsu, jich zastupjerjo w němskich politiskich stronach su – hač na rědke wuwzaća – pak swój pochad zamjelčeli, pak postuňnje stronske směrnicy zastupowali. Cyle wotpowědujo towaršnosćnemu kodeksej, knježacemu w tutym kraju, kiž připóznawa jenož najwyše wukony w dobrym a w złym. W złym wotblyšuju so to w słowach kaž Endkampf, Endsieg,

Endlösung, w dobrym dyrbja sej tu žiwi wobydlerjo přeco zaso sadu „So was tut man nicht“ naposkać.

Stajnje, hdyž swojeju hólcow w pěstowarni wotewzam, sym wćipny, što staj tam pječa zaso zworatoj. Jónu njeje Jakub dočakať, doniž njejsu wšitke džěci z jědžu započinali. Druhi raz je Matej připotdniši spar z tym myliť, zo njeje spať, ale je sej knihu wobhladać chcyť. Ale přeco je mi pěstowarka hnydom a na městnje tajke a podobne přehřešnja zdžělita abo přez posřednistwo žony zdžěliti dať. W „So-was-tut-man-nicht“-kraju bych najradšo pěstowarske uniformy zawjedli a runochód džěci na dróze. Zapiski pěstowarki w džěscowej knižce tute potajne přeće nazornje dokładuju: wotmarš 8.30 před pěstowarnju, cil měščanska knihownja. We wuchodnej Němskej bu tute jenakoscenje po wójerskim přiřadže hišće powyšene přez doslědne ateizowanje zjawneho ruma w bjezbóžnej dobje komunizma. Hdyž chcedza džensa hišće w pěstowarni póstnicy popjelnu srjedu swjećić, potom so prašam: Je to nětko prowokacija abo što ma to rěkać? Na zbožo pochadza wjetši džěl w našej štwórci bydlacych staršich z t. mj. starych zwjazkowych krajow Němskeje. Tući potom pěstowarki łahodnje na to skedžbnja, zo so hižo lěstoki dotho w křescanskej Europje popjelnu srjedu póst započina, zo so pak póstnicy do toho na póstniskej wutorje doswjeć. Kulturno-stawizniska dimenzija našeho čłowjeskeho byća njeje bohužel kóždemu wědoma. Lóšo je někotremužkuli, sej wot swojeho sobučłowjeka připodobnjenje žadać, připodobnjenje po kriterijach, kiž wón po móžnosći sam za jeniće prawe a płaćiwje postaja.

Słowniček: złótnistwo – zločin; čužka bejka – béčko; namotwa – výzwa; dalekubłanje – dalši vzdělávání; začichim – tiše potichu; chiba – třeba, třebaže; zapřewať – popirat; lobbyjowe džěto wukonjeć – lobbovat; spytać – pokusit se; naležnosć – záležitost; „Endkampf, Endsieg, Endlösung“ – „konečný boj, finálový zápas, poslední bitva“, „konečné, závěrečné vítězství“, „konečné řešení“; „So was tut man nicht“ – „to se nedělá“; sada – věta, naposkać – vyslechnout; pěstowarnja – školka; wćipny – wědavy; pječa – prý; mylić – rušit; zbožo – štěstí; póstnicy – masopust; popjelna srjeda – popeleční středa; łahodny – jemný; skedžbnic – upozornit

POVRCHOVÁ TĚŽBA HNĚDÉHO UHLÍ NA LUŽICI – UDÁLOSTI ROKU 2007 (2/2)

Miloš Malec

Dolování se stalo podstatným tématem valné hromady Domowiny, která se konala 31. 3. 2007 v Kulowě. Dva účastníci, Hajko Kozel a Axel Arlt, navrhli upřesnění dosavadního stanoviska Domowiny. Podle jejich názoru je třeba do směrnic Domowiny, které mají být schváleny na další dva roky, doplnit, že zachování sídel na Slezsku bude zásadou pro veškerá jednání s Vattenfallem i spolupráci na rozvojovém konceptu Slezska. Proti tomu se vyjádřil Manfred Hermaš, mluvčí župy Běla Woda/Niska: „Nechceme jednostrannou politiku konfrontací. Nechceme pokazit, čeho jsme dosáhli.“ Varoval před tím, že se pak rozhodnutí budou dělat bez spolupráce s Domowinou a že se dialog s Vattenfallem přeruší. Při hlasování nebyl tento návrh přijat.

Veliké pozdvižení vzbudilo počínání představitelů Domowiny

na konci července. (Pozn. red. Viz články Kulturní autonomie nestačí a Srbové musí vzít svůj osud do vlastních rukou Jany Markové a Stanislava Tomčika v ČLV 2/2008.) V Černé pumpě, na střeše elektrárny ve výšce 160m nad zemí, se setkali Jan Nuk, Pětš Petrik a Manfred Hermaš se zástupcem společnosti Vattenfal, aby prohloubili spolupráci. K tomu vydali společné prohlášení. V něm se píše, že hnědouhelný průmysl bude pro Lužici důležitý i v následujících desetiletích, zároveň že Vattenfall přistupuje na podporu lužickosrbského národa v oblastech postižených dolováním. Zmíněno bylo i těžiště podpory Vattenfallu, mělo by spočívat v podpoře lužickosrbského jazyka, hospodářství a turistiky, lužickosrbských sdělovacích prostředků, živého udržování tradic a zvyků, umění a dokumentace lužickosrbských dějin a vývoje.

Jan Nuk, předseda Domowiny, k tomu řekl: „Každá odbagrována ves znamená zničení části lužickosrbské identity, kultury a řeči jednou provždy – a ta ztráta musí být nahrazena. (...) V oblastech, kde obyvatelé za současných podmínek ztratí domov, očekáváme od politiky a energetického koncernu Vattenfall, že budou uplatněna všechna nutná opatření k udržení jazyka a kultury, aby byly záporné důsledky omezeny.“ A dále: „Uvědomujeme si, že jsme příliš slabí, abychom tomu zabránili (dolování, pozn. autora). Proto chceme tímto způsobem pro lužickosrbský národ z této situace vytěžit to nejlepší. (...) Chceme tedy jednání přerušit a ohrožit? Nebo se pokusit na dobývání uhlí získat podíl a mít co největší užitek pro lužickosrbské záležitosti?“ Důvody, které vedly k tomuto jednání, lze odvodit i z „rogowského traumatu“, což vyjádřil Pětš Petrik: „Žaloba týkající se Rogowa bohužel ukázala, že ochrana lužickosrbského sídelního prostoru v lužickosrbském zákoně neříká, že jmenovitě každá jedna obec je chráněna před odbagrováním. Musíme tedy na toto rozhodnutí přistoupit.“ A Manfred Hermaš dodal: „Když se spolupráci s Vattenfallem vyhneme, tak budeme muset vzít na vědomí, že ostatní tyhle věci prosadí bez nás.“

Jednání Domowiny s Vattenfallem zvedlo mezi Lužickými Srby vlnu kritiky. Mnozí představitelům Domowiny vyčítali, že jednali svévolně. Tedy že přestoupili pravomoci, které dostali na poslední valné hromadě v Kulowě. O tak ostré změně kurzu Domowiny se nejprve měla vést demokratická diskuze. Kritizován byl i obraz Domowiny na veřejnosti, nyní se zdá, že Domowina spíše patří k přátelům těžby uhlí.

Mluvílo se i o tom, že není jasné, co vlastně Vattenfall a Domowina dojednaly. Vedení Domowiny neřeklo, kolik peněz dá Vattenfall, ani které projekty by měly být podpořeny. A co Domowina za to dá, to také řečeno nebylo. Další argument kritiků byl, že podpora od Vattenfallu do té doby nebyla příliš průhledná. Sliby byly jen ústní a instituce nevěděly, jestli a kdy mohou začít s projektem. Domowina by měla prosadit průhlednější a spolehlivější přístup.

Domowině bylo také vyčítáno, že doba, ve které se pustila do jednání s Vattenfallem, je velmi nevhodná. V této době v Braniborsku vzniká široké hnutí proti těžbě uhlí. Organizátoři se již obrátili na dolnolužickou župu Domowiny, aby se také přidala. Po sbratření s Vattenfallem lze pochybovat, jestli bude župa Dolní Lužice provádět jinou politiku, než předsednictvo.

Jan Nuk mezi jiným namítal, že Domowina je stále proti bagrování srbských vsí a že doposud nebyla podepsána žádná konkrétní dohoda, ale v následujících měsících se bude dojednání konkretizovat. Postup Domowiny obhajoval i předseda župy Dolní Lužice Pětš Petrik: Vattenfall i dříve podporoval projekty Domowiny, je tedy správné peníze od Vattenfallu brát jako náhradu za škody. Tyto peníze jsou nezbytně nutné pro obnovu lužickosrbské kultury a jazyka. Přitom je Domowina i nadále proti bourání vsí, na tom se nic nemění.

Velmi ostře se k jednání Domowiny s Vattenfallem vyjádřil Jurij Koch v srbském rozhlasu dne 3. 8. 2007: „Koncern Vattenfall a Domowina se dohodly: jeden může i dále naše vesničky a lužickou přírodu podřívát, druhý bude přihlížet a bude zticha a bude za to dostávat peníze, aby jimi mohl podporovat svůj ohrožený jazyk a kulturu. To je jistě trochu zjednodušený podaný výsledek jednání mezi lužickosrbskou organizací se skoro stoletou tradicí a švédským koncernem, jehož bagry se do naší země zarývají, lhotejno jestli na té trase leží vesnice nebo rybník nebo řeka; ano, to by byla příliš prostá interpretace, ale když si odmyslíme všechny podružnosti, jde právě o to. Jeden mlčí, druhý za to platí. (...) Ten koncern vydělává z naší země – od Boha nám přidělené – miliardy peněz, ze kterých většina plyne do Švédska, kde jsou vynakládány na alternativní energii. Nemohu tyto pod stůl spadnuté drobků, které smíme sesbírat, považovat za veliké dobrodíní. Je to tak jako tak naše bohatství. Jakým právem za ně čekají, že budeme držet pusy! Horší je, že se v této souvislosti zmiňuje Rogow, tedy že jsme na Rogowě viděli, že to nakonec nic nepřinese ... Lidičky, právě to byl cíl:

Rogowanům zlomit vaz, ať všichni vidí, že protesty k ničemu nevedou. (...) Ne, Rogow zůstane dále symbolem: Za boj, vzdor, odpor, také za opozici v Domowině. Často je vřava lepší, nežli tichý mír.“

Nejspíš i velká nespokojenost, kterou dávali mnozí Lužičtí Srbové najevo po jednání představitelů Domowiny s Vattenfallem na konci července v Černé pumpě, vedla k tomu, že dne 11. 10. 2007 předsednictvo župy Dolní Lužice na zasedání v Srbském domě v Chotěbuzi jednomyslně rozhodlo, že župa se přidává k široké lidové iniciativě proti těžbě uhlí. Předtím předsednictvo rozeslalo dotazníky skupinám a spolkům v dolnolužické župě. Většina se vyjádřila pro podporu iniciativy, následně své připojení oznámila i župa Dolní Lužice.

V březnu bylo zahájeno zaplavování bývalého povrchového dolu Murjow (severně od Zlého Komorowa). Do roku 2018 zde vznikne 70 m hluboké a 770 ha rozlehlé jezero. Každou minutou teče do jezera 120 m³ vody z Nisy, Sprévy, Černého Halštrowa a čištěné důlní vody. V následujících 20 letech vznikne z bývalých povrchových dolů mezi Kalawou a Hamorem největší umělá vodní krajina v Evropě (*Łužyska jazorowa krajina, Łužyske jazorišćo*). Bývalý povrchový důl Murjow je poslední v řadě, zaplavování ostatních bývalých dolů v této oblasti již probíhá.

Toto byly nejpodstatnější události týkající se povrchové těžby hnědého uhlí v Lužici v loňském roce. S touto problematikou je velmi úzce svázána oblast alternativních zdrojů energie. Pokud bude ukončena těžba uhlí, jak bude energie získávána? Jaké jsou alternativy k fosilním zdrojům energie (uhlí, ropa, zemní plyn), jejichž využívání působí změny zemského klimatu? Jak to tedy na Lužici vypadá s jinými zdroji energie?

Výstavba větrných elektráren v Dolní Lužici započala v roce 1999, stojí tu i nejvyšší větrník světa, který měří 160 m. Současné větrníky v počtu 409 vyrábějí 580 MW, což činí zhruba 11% energie. Plánuje se výstavba dalších 200 až 250 větrníků. Je tedy zřejmé, že energie získaná z větru se na celkové výrobě energie podílí čím dál výrazněji. Ani větrná energie ale není bez problémů: nepopíratelné je především poškození krajinného rázu. Na větrné elektrárny si lze nanejvýš zvyknout, ale rozhodně nelze říci, že zapadají do krajiny.

Velké diskuze se v poslední době vedou kolem jaderné energie, kterou mnozí uvádějí jako reálnou alternativu k fosilním zdrojům. Přejít k jaderné energii můžeme ale směle označit za krok „z bláta do louže“. Jaderné technologie jsou nesmírně drahé a odčerpaly by finanční prostředky, které by jinak mohly být využity např. na zavádění úsporných opatření. Obrovským rizikem je provoz jaderné elektrárny: havárie s nedozírnými následky nelze nikdy zcela vyloučit (ať následkem technické poruchy, selhání obsluhy nebo teroristického útoku). Dalším problémem je vyhořelé palivo, které je zneuzitelné k výrobě atomové bomby a které je nutno vzhledem k vysoké radioaktivitě bezpečně skladovat po statisíce let. To dnes nikdo nemůže zodpovědně zaručit. Značné riziko pak nese provoz jaderných elektráren v zemích s nižšími bezpečnostními a technologickými standardy. V celém Německu stále platí odstup od jaderné energie.

Dalším alternativou je bioenergie (biomasa, biopaliva). K tomuto tématu se 9. a 10. října v Chotěbuzi konal kongres pořádaný Braniborskou technickou univerzitou. Podíl biomasy na výrobě elektrické energie v Dolní Lužici je zatím nepatrný. Ani biomasa není bez problémů, naopak může působit ještě mnohem větší škody než fosilní zdroje. Při pěstování plodin pro výrobu paliv do automobilů se používá velké množství hnojiv obsahujících dusík, který se v plodinách hromadí. Při spalování vzniká oxid dusný, který má asi 300krát vyšší skleníkový účinek než CO₂. Taková paliva (vyrobená např. z řepky nebo kukuřice) poškozují zemské klima mnohem více než ropná paliva. To však není jediný zápor biomasy a biopaliv. Problémy jsou především v rozvojových zemích, kde jejich pěstování na rozsáhlých plochách vede k růstu cen potravin, hladu, nedostatku vody a ničení přírody (např. dalšímu kácení pralesů). Bioenergie může být vhodným alternativním

zdrojem energie spíše v menším měřítku, příkladem může být teplárna spalující dřevěnou štěpku nebo slámu, zřízená pro potřeby vesnice.

Jak tedy problém získávání energie řešit? Vodní ani sluneční energie vzhledem k zeměpisným danostem Lužice nemůže nikdy nahradit uhlí. Který zdroj energie tedy zbývá? Který zdroj energie je nevyčerpatelný a zároveň neškodí? Bohužel žádný, alespoň v současné době žádný takový zdroj energie není známý. Zbývá jediné a pro většinu lidí jen obtížně pochopitelné řešení: začít energii šetřit a naučit se žít skromně.

Na překlada z dolní lužické srbštiny se podílel Richard Bígl.

Zdroje:

Nowy Casnik, týdeník v dolní lužické srbštině a němčině, čísla 2, 3, 8, 10, 12, 15, 20, 22, 24, 29, 31, 32, 33, 37, 38, 39, 40, 42, 43/2007

Literární noviny, český týdeník, číslo 50/2007

Respekt, český týdeník, číslo 30/2007

Pro zájemce o tuto problematiku: souhrnný článek k tématu dolování v Lužici vyšel v Česko-lužickém věstníku číslo 6–8/2006, těžbou ohroženým Łakomským rybníkům se věnovala čísla 5/2006 a 9/2007.

Z DOMOVA

Členský večer SPL

Dne 26. 3. přednesl v rámci členských večerů Společnosti přátel Lužice Jan Zdichynec přednášku věnovanou Jakubu Xaveru Ticinovi, jehož obraz, odedávna umístěný v Lužickém semináři, byl nedávno restaurován z prostředků Společnosti. Jde o významného jezuitu hornolužickosrbského původu, který získal vzdělání v slezské Nise a později na jezuitských učilištích v Čechách. Význam má jeho gramatika Principia linguae wendicae, která prokazuje vazby na české jezuitské gramatiky a je pokládána za nejstarší tištěnou mluvnici hornolužické srbštiny a dále jeho historická práce Epitome historiae Rosenthalensis, dějiny poutního místa v Róžantu, v nichž navázal v mnoha ohledech na spisy Bohuslava Balbína.

Josef Šaur

Z HORNÍ LUŽICE

Demonstrace měla klidný průběh

V pondělí před Velikonocemi 17. března se konala v Budyšině velká demonstrace Lužických Srbů proti neustálému omezování ročních příspěvků pro Nadaci lužickosrbského národa. Lužickosrbské organizace v nezvykle bojovném prohlášení vyzvaly Lužické Srby a jejich přátele k účasti. „Bráníme se proti vykrvácení lužickosrbské jazykové a literární krajiny,“ psalo se ve výzvě lužickosrbských institucí. Na protestu se sešlo kolem 600 lidí, přestože se akce konala o půl páté, kdy se řada lidí ještě nemůže zúčastnit kvůli dojíždění za prací. Protestní průvod začal před budovou okresního úřadu, který sousedí s Lužickosrbským ústavem. Celá akce se nesla v duchu politické korektnosti. Mezi řečníky se objevili představitelé lužickosrbských institucí včetně německých, kteří jsou na straně Lužických Srbů. Projevy byly většinou dvojjazyčné. Jen mládež občas v přední části průvodu křičela hesla. Bylo velmi potěšující, že kromě známých tváří se objevili i lidé, kteří běžně na lužickosrbské akce nechodí. Až euforická byla skutečnost, jak v této záležitosti všichni lužickosrbsští představitelé svorně usilují, aby byla jejich formálně daná menšinová práva také náležitě podepřena peněžními prostředky. Škoda že se největšího protestu za poslední roky nezúčastnil žádný oficiální zástupce SPL.

račk

Matrice lužickosrbská má nového předsedu

V sobotu 29. března 2008 proběhlo v Lužickosrbském muzeu v Budyšině volební shromáždění Matice lužickosrbské. Jednání ve 14 hodin zahájil a moderoval Jurij Luščanski. Zasedání bylo přítomno více než osmdesát účastníků, mezi nimiž byli i matiční zahraniční členové z Polska (T. Jaworski, M. Mieczkowska, P. Pałys) a Česka (V. Lebedová-Zmeškalová, P. Kaleta).

V úvodní části přítomní uctili památku tří významných členů Matice lužickosrbské, kteří v roce 2007 opustili její řady. Nekrolog na dlouholetého matičního předsedu, vědce a organizátora lužickosrbského národního hnutí dr. Měrcína Völkela (tuto

funkci vykonával od roku 1991) přednesl prof. dr. Dietrich Šofta, nekrolog na hudebního vědce dr. Jana Rawpa přečetla Marka Cyżowa a Pětš Janaš připomněl v dalším nekrologu práci učitele, historika a organizátora společenského života Makse Šurmana. Poté následovaly odborné příspěvky o dějinách Hórnikovy lužické knihovny v Praze (dr. F. Šěn) a o životě a díle někdejšího předsedy Matice lužickosrbské Gustawa Mjerwy (Trudla Malinkowa). Za dolnolužickou pobočku Matice lužickosrbské přednesl zprávu její předseda dr. Pětš Šurman.

Stěžejním bodem matičního shromáždění byla volba nového předsedy a předsednictva. Předsedou byl jednohlasně zvolen jedenapadesátiletý superintendent Jan Malink, který ve svém úvodním proslovu zdůraznil význam vědy a vědeckého bádání pro zachování lužickosrbské národní existence a poukázal na velkou zodpovědnost, kterou jako nový předseda přijal po vynikajících osobnostech srbské Lužice, jakými byli např. M. Hórník nebo A. Muka. Vedle předsedy byli zvoleni i členové předsednictva, jimiž se stali: Jěwa-Marja Čornakec, Marko Kowar, Jurij Luščanski, Janka Pěčkojoc de Lévano, dr. Christiana Piniekowa, dr. Anja Pohončowa, Měrko Šofta a dr. Pětš Šurman. Na sobotním matičním shromáždění byl také zvolen nový čestný člen Matice lužickosrbské. Stal se jím dlouholetý předseda dolnolužické pobočky Matice lužickosrbské Měto Pernak.

Společnost přátel Lužice upřímně gratuluje novému předsedovi a předsednictvu ke zvolení a přeje mnoho zdaru a trpělivosti při vědecké a organizační činnosti.

Petr Kaleta

Tilich předsedou saské vlády?

Saský předseda vlády Georg Milbradt oznámil, že odstoupí ze své funkce. Důvodem se stal dlouhotrvající skandál zemské banky, která se dostala do potíží kvůli zapletení do obchodování na americkém hypotečním trhu a musela být prodána. Za svého nástupce Milbradt označil dosavadního ministra financí Stanisława Tilicha, dlouholetého ministra saských vlád. Pro čtenáře Česko-lužického věstníku je však důležité, že Tilich pochází z Pančic-Kukowa a je Lužický Srb. V Lužici má však spíš kontroverzní pověst, protože neuplatnil svůj vliv při rušení škol, na druhou stranu saská vláda není příznivcem krácení příspěvků na lužickosrbské instituce. První krok už Tilich učinil tím, že se veřejně přihlásil ke svému lužickosrbskému původu. Podle Lužickosrbského rozhlasu se jako kandidát uvedl následující nadějnou větou: „Budu premiérem všech obyvatel Saska, to znamená samozřejmě i Srbů a jakožto Srb tedy zvláště Srbů.“

Milbradtovo odstoupení se očekává na konci května.

(15. 4.) račk

25. 3.

Poselství o Kristově zmrtvýchvstání přes sychravé počasí zvětšovalo o letošních Velikonocích 1 670 křížáků v devíti procesích, což je o 27 jezdců méně než loni. Podobně jako v dřívějších letech se těšila velikonoční procesí velkému zájmu turistů, z nichž řada přijela ze zahraničí. Mezi hosty byl i Tomáš Podivínský, generální konzul ČR v Drážďanech. Kromě procesí mělo bohatou účast i tradiční koulení vajec (jejkakuljenje) na Hrodzišku v Budyšině.

26. 3.

Z jednání mezi obcí Slep a těžební společností Vattenfall vplynuly dva významné projekty. Prvním by měl být vznik dvoj-jazyčného německo-lužickosrbského školního centra a druhým nabídka mírnějších podmínek při přesídlování starších lidí, což vychází z faktu, že čtvrtina obyvatel oblasti se nachází v důchodovém věku.

27. 3. a 28. 3

Spolková republika, Sasko a Braniborsko odmítly lužickosrbský požadavek na podporu Nadaci lužickosrbského národa ve výši 16,4 milionu eur. Nadace by měla dostat 15,6 milionu eur s tím, že každý další rok by se příspěvek spolkové pokladny snížil o 100 000 eur, takže v roce 2012 by měla hospodařit jen s 15,2 miliony eur. Na protest opustili lužickosrbsští zástupci jednání rady Nadace s odůvodněním, že souhlas s takovými podmínkami by mohl vést k likvidaci lužickosrbské kultury. Rada Nadace pak schválila předložený plán příspěvků i bez představitelů Lužických Srbů, jelikož šest zástupců spolkové republiky, Saska a Braniborska přehlasovalo tři zbývající představitele komunální politiky, z nichž dva hlasovali proti a jeden se zdržel hlasování.

7. 4.

Saská ministryně pro vědu a umění dr. Eva-Maria Stange (SPD) vyzvala spolkové orgány i Lužické Srby k nalezení dohody ohledně financování Nadace lužickosrbského národa. Spolkové orgány by měly zaručit stabilní příspěvky do pokladny Nadace. Dále kritizovala lužickosrbské představitele za to, že opustili jednání rady Nadace, čímž ji mohli poškodit a ztížit další vyjednávání. Příspěvek ve výši 16,4 milionu eur (jak žádají Lužičtí Srbové) označila za nerealistický. Za úspěch bude podle ní možné považovat, pokud Nadace získá konstantní příspěvek 15,6 milionu eur.

8. 4.

Snížení dotací Nadace lužickosrbského národa povede ke zrušení VI. dudáckého festivalu, jak včera oznámil Wolfgang Kotisek ze Společnosti na podporu lužickosrbské kulturní turistiky (Spěchowanske towarzstwo za serbski kulturny turizm).

9. 4.

Saský ministerský předseda Georg Milbradt (CDU) vzdal boj o podporu lužickosrbských záležitostí. Vyplynulo to z dopisu, který poslal předsedovi Domowiny Janu Nukovi a v němž reagoval i na Memorandum k další existenci lužickosrbského národa ve

Spolkové republice Německo. Nepodařilo se totiž prosadit saské představy o budoucím financování Nadace lužickosrbského národa na spolkové úrovni.

14. 4.

Zástupci lužickosrbských institucí se dohodli na pokračování protestních akcí proti zkrácení finančních prostředků pro Nadaci lužickosrbského národa. Další demonstrace by se měla konat 7. května v Berlíně v době, kdy bude zasedat rada Nadace v Chotěbuzi. Na jednání informoval ředitel Nadace Marko Suchy o složité situaci, v níž se instituce nachází. Pokud se finanční záležitosti Nadace nebudou řešit, může dojít již na konci léta k závažným platebním problémům.

Zprávy ze Serbskich Nowin připravil Josef Šaur

Z DOLNÍ LUŽICE

Podobně jako byl únor v Dolní Lužici ve znamení masopustu, březen byl v letošním roce ve znamení Velikonoc. Velikonoční svátky se v srbské Dolní Lužici neslaví tak „okázale“ jako v katolické části Horní Lužice, nicméně stalo se tradicí i zde nedělní *rejtownanje* (homosrbsky *jěchanje*) – čili průvody jezdců na koních zvětšující zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Jediné dolnolužické procesí 20 *rejtarjow* bylo k vidění mezi obcemi Cerkwica a Radyńc u Lubnjowa.

Zdobení kraslic je také v Dolní Lužici starým velikonočním obyčejem. Letos se formou výukového kurzu veřejně malovala vejce např. v Bórkowech, Wjerbně, Dešně, Brězowce, Barbuku, Grodku, v Chotěbuzi v Srbském muzeu a v Lodce („obchůdku“), což je knihkupectví a zároveň kulturně-informační středisko v chotěbuzském Srbském domě. Výstava bohaté sbírky kraslic známého sorabisty dr. Lotara Balka (jenž nedávno oslavil své 80. narozeniny) proběhla v Drjowku a vejce se k dětské radosti *walkowali* (válela, kutálela) mj. v Barbuku.

Dalším velikonočním zvykem je *jatšowne spiwanje* (jatšy = velikonoce) krojovaných ženských pěveckých sborů. Tohoto roku se krásné zpěvy rozezněly v kostelech v Bórkowech a Dešně a taktéž v Picně.

V neposlední řadě je v Srbské Dolní Lužici velice rozšířeným starobylým způsobem vítání jara (zřejmě pohanského původu) pálení *jatšownych wognjow* na Bílou sobotu večer. Tento zvyk, v Horní Lužici méně obvyklý, je obdobou našeho „pálení čarodějnic“.

Srbské velikonoční trhy se konaly ve Wjerbně a Brězowce.

Z Nowého Casniku 12–15/2008 připravil František Březina

Europeica – Slavica – Baltica.

Jiřímu Marvanovi k 70. narozeninám / sestavily Helena Petáková a Hana Opleštilová. Slovanská knihovna NK ČR. Praha 2007. 328 s.

Ačkoli slovanský jazykozpyt již před drahým časem opustil výsluní české vědy a pro politickou a společenskou nepoptávku se tam hned tak nevrátí, zůstávají v přívalu nové doby sloupy, o něž se začínající slavisté mohou opřít. Jedním z nich je profesor Jiří Marvan. Je potěšitelné, že jej nejvýznamnější oborová knihovna v republice poctila jubilejním sborníkem dvaceti šesti příspěvků z domova i ze světa. Nemělo by valného smyslu, abych se zmiňoval o všech, zvláště když je každý doprovázen souhrnem. Níže upozorním jenom na některé.

Okolnosti Marvanova dlouholetého pobytu v zámoří popisuje T. M. Liudden, která si všímá, že na rozdíl od většiny československých emigrantů, mezi nimiž prováděla sociologický

průzkum, se Marvan k odchodu z vlasti necítil nucen, nýbrž ho vnímal jako přirozenou součást svého života. Důvody jeho cest a pobytů byly více učenecké než politické (s. 109–110). Takový postoj vzbuzuje sympatie, ne snad že by stížnosti mnoha exulantů nebyly důvodné, nýbrž proto, že stranictví bývá vědecké práci ke škodě a Marvan, třebaže v soukromých rozhovorech ideologii starého režimu odsuzuje, nesedá na vlnu zpozdilého antikomunismu. Pisatelka nezastírá, že Marvanova osobnost není přijímána vždy kladně: jeho poemigrační žádost o místo na Karlově univerzitě byla zprvu zamítnuta. Tehdy využil nabídky státi se českým velvyslancem v Řecku (113–4). Co se týče Marvanovy filosofie jazyka, hlavní význam přikládá mateřštině. Bez jejího prvotřídního ovládní a cenění nelze dosíci téhož v jazycích ostatních. Autorka oslavencův názor spojuje s multikulturalismem, jenž navrhuje, aby oceňování a ochrana vlastní kultury byly prvním krokem k integraci a vážení si kultur jiných (114). Pokud bych takovou souvislost uznal, bylo by tomu nanejvýš v rovině teoretické. V evropské praxi vykazuje multikulturalismus velmi sporné výsledky a onen první krok nebývá vidět.

Marvan vyzdvihuje nejen rodné jazyky, nýbrž i spisovná nářečí,

najmě laštinu Ondry Łysohorského z Těšínska; básníka, který po konfliktu na českém gymnasiu přestoupil na německé (Pavel Gan, 59). Za druhé světové války jej pak čs. emigrace v SSSR žádala, aby přestal psát lašské básně s *W* a vrátil se k českému *V* – že *ono W* přihrává územním požadavkům Poláků při znovurozdělení Slezska po odsunu Němců: *neboť tam, kde se používá W, je polské území* (63).

Jiného případu, kdy nad komunikačním hlediskem převážila ideologie, se dotýká Vladimír Trpka, shledávaje v purismu *nejvidentnější příklad vědomí jazyka*, které jakoby bylo vyhroceno až do krajnosti, *kdy si jazyk-prostředek a jazyk-prostředí vyměnily pozice a jazyk-prostředí se tak stal výchozím vzhledem k jazyku-prostředku*. (100)

Petr Vopěnka připomíná Marvanovo žertování na účet žadatelů o zrušení kroužku nad *u*: *chtějí, abychom i my měli o kolečko méně*. (117) Vadou recenze *Brány jazykem otvírané* je však fakt – vydavatelem neskrývaný –, že je přetištěná. O přijatelnosti nepůvodních článků můžeme snad uvažovat v případě, když je originální aspoň překlad. Leč ani toto nesmí být jediný důvod a ostatní jest pečlivě zvažovati. Přeložená stať Antanase Maceiny (273nn) sice čtenářům neznalým litevštiny přibližuje bohatství jejich vyjadřovacích prostředků na poli metafysiky, činíc tak ovšem ve srovnání s latinou, což není příliš užitečné, když si tyto dva jazyky už dávno nekonkurují. Smysl by mělo porovnání s nějakým slovanským nebo světovým (živým) jazykem.

Na otrěsný výdobytek kulturního marxismu frankfurtské školy – politickou korektnost vůči domněle utlačovaným ženám, nebělochům, homosexuálům atd. – poukazuje Josef Fronek. Příkladem jazyku vnucovaných ideologických *přiboudlin* budiž pokyn pracovníkům BBC, aby o svých manželkách a manželích důsledně hovořili jako o partnerech, protože slova *husband* a *wife* by *mohla signalizovat, že upřednostňují manželství před jinými typy osobních svazků*. (125) Českou dobu vidím v etnonymu *Rom*, jehož bezmyšlenkovitě zažití mělo snad pomoci v řešení sociálních problémů cikánské menšiny. Přiboudliny však nejsou čímsi výhradně levicovým. Zejména koncem 90. let se hojně skloňovalo sousloví *mezinárodní společenství* označující jedinou zbylou supervelmoc a její satelity.

Marta Malanowska zkoumá slovní odvozování z podstatných jmen označujících části těla. K 56 základovým slovům polským vyexcerpovala z tří jednojazyčných lexikonů 46 českých protějšků. (160-1) Není však jasné, proč k jejich doplnění nesáhla po Olivově slovníku překladovém, díky čemuž se česká skupina mohla rozrůsti o *střeva*, *bebech*, *brvu*, *obočí*, *brew*, *holeň*, *goleň*, *lúno*, *lono*, *lýtko*, *lýdka*, *slabinu*, *pachwina*, *pupek*, *pěpek*, *záda*, *plecy*, *zadek*, *posladek*, *vičko*, *powieka*, *prcin-ku*, *pupa*, *skraň*, *skroň*, *chodidlo*, *stopa*, *bradavku*, *prs*, *sutek* a *trup*, *tułów*.

K řeči Lachů se ještě vrací Ewald Osers: „Diskuse o tom, zda je laština dialekt, nebo jazyk, je samozřejmě nevědecká. Postavení určité formy mluvy jako kodifikovaný jazyk obvykle závisí na nelingvistických faktorech, hlavně politických a literárních.“ (174) Tento obecně platný fakt je v jazykovědě bohužel nezřídka opomíjen.

Peter Skalník ukazuje nevědeckost sovětských a jihoafrických teorií ethnosu. V SSSR byl jejich podkladem marxismus-leninismus, v JAR křesťanství. Srovnej poučku profesora Coetzee z roku 1980: „rozdělení lidstva do etnických jednotek je dáno historicky ve shodě s Božím plánem světa.“ (227)

Další vědecky neprokazatelná konstatace – tentokrát z pera přispěvatele Zigmase Zinkevičiuse – zní: „Litevský národ a jeho jazyk [...] stal se neporazitelným: Litevce je možno zotročit, ale nelze je zničit.“ (289) Vážím si baltského boje za svobodu, ale šestnáct let po jejím nabytí je na místě se přinejmenším v učeném pojednání oprostít od emocí.

Sborník se pyšní úhlednou obálkou a pevným lepením, které má však při třech stovkách stránek nevýhodu, že se kniha nesnadno

rozevívá, k pohodlnému čtení jedné ruky nestačí. Kdo z ní bude chtít vypisovat, neobejde se bez bytelného těžítka. Naopak příznivá je stokoronová prodejní cena. Textová nedopatření: *adge*→*edge* 70, *it's*→*its* 114, *autors*→*authors* 140, *bužka*, *stop*→*bužka*, *stopa* 161, *na [...] grafów*→*na [...] grafach / z [...] grafów* 162, *zapaži-t*→*zapa-žit* 165, *Trávnička*→*Trávnička* 193, *1. sg.*→*I. sg.* 194, 197, *vyhnuť porušenie*→*vyhnuť porušeníu* 196, *горниці*→*горницы* 202, *жительница Орла*→*житель Орла* 210, *зрослым*→*взрослым* 213, *при образовани*→*при образовании* 214, *etnos in no more*→*etnos is no more* 231, *etnografy distinguishes*→*etnografy distinguish* 233, *visa versa*→*vice versa* 234, *pattern pattern*→*pattern* 245, *SLJe*→*SLJ* 263, *Enchiriod*→*Enchiridion* 268, *aby bytost [...] bývá*→*aby bytost [...] bývala / že bytost [...] bývá* 280, *litevsko-jazyčném*→*litevskojazyčném* 287; čárky chybějí na konci volně připojených částí vět (*glosy* 287, *zejména mluvený* 289).

Richard Bígl

Nová antologie je na světě

Vydatné setkání s lužickosrbskou literaturou měli možnost prožít návštěvníci premiéry nové antologie s názvem *Jazyk, jímž porozumíš větru* 3. dubna v kavárně Obratník na pražském Smíchově. Kniha navazuje na básnickou antologii Josefa Suchého *Vřesový zpěv* (1976). Obsahuje texty dvanácti nejpłodnějších současných lužickosrbských básníků, seřazených podle doby jejich nástupu do lužickosrbské literatury. Na prvním místě je nesmírně hravý Kito Lorenc, jehož sbírka *Nowe časy, nowe kwasy* (1961) příznačně stála na počátku nového období lužickosrbské literatury. Nadějní žáci Lorencova autorského kroužku Benedikt Dyrlich a Beno Budar začali publikovat v sedmdesátých letech, v letech osmdesátých se k nim připojila ještě Marja Krawcec a Tomasz Nawka. Po převratu zasáhly změny i lužickosrbskou literární produkci. Postupně upadání lužickosrbské substance na veřejnosti vedlo Dyrlicha a Budara ke směřování k národněji orientované tvorbě, Krawcec a Nawka se básnění přestávají intenzivně věnovat. Rok 1990 je rokem nástupu dvou novátorských autorů: básník jediné sbírky *Stajnje zaso mržeš nade mnu* Petr Thiemann napsal řadu textů ve stylu tehdejších progresivních východoněmeckých básníků a Róža Domašcyna vytvořila nový individualistický básnický jazyk prolínáním rodového nářečí a spisovného jazyka lužickosrbského a německého. Za to si získala uznání i na německé literární scéně. K mladším zastoupeným autorům patří Timo Meškank, Měrana Cušcyna, Lenka (Christiana Piniekowa), Lubina Hajduk-Veljkovičowa (roz. Šenec) a Beata Nastickec, všichni autoři nejméně jedné knihy, což bylo rovněž jednou z podmínek výběru ze zhruba třicítky písícič autorů všech věkových kategorií. Publikace obsahuje původní ilustrace Isy Bryccyny.

Na začátku celého večera promluvil recenzent publikace Vladimír Křivánek, který Lužici nazval *kulturní enklávou*, provázející českou kulturu. Zdůraznil rozmanitost a vyváženost celé knihy, např. i z genderového pohledu je zastoupeno šest žen a šest mužů. Pak vydavatel Roman Polák (nakladatelství Protis) uvedl překladatele antologie Milana Hrabala, ocenil jeho desetileté úsilí a požádal ho o několik historek ze zápolení s lužickou srbsčinou. Hrabal totiž začal překládat na začátku devadesátých let a jazyk se naučil sám. Překladatel z tak příbuzných jazyků často podléhá lužickosrbským homonymům jako je *klětka* (v daném kontextu kazatelna). Farář, který káže z klece, je sice pěkný básnický obraz, ale naprosto mylný, připomněl Hrabal jednu ze svých chyb minulých let. Na čtení přijel mikrobos s lužickosrbskými básníky, takže následně „na živo“ vystoupil Benedikt Dyrlich, Róža Domašcyna, Beno Budar, Měrana Cušcyna a Beata Nastickec.

Na závěr dlouholetý překladatelův přítel Benedikt Dyrlich popřál knize mnoho čtenářů a recenzentů. Nezbyvá, než se k nim připojit! Představení knihy v Lužici se koná 8. května.

račk

Vzpomínka na Měřcina Völkelu (+ 11. 7. 2007)

M. Völkel, předseda MS (od r. 1991) se narodil v Chrósčicích (16. 11. 1934), studoval ve Varnsdorfu, Budyšině, v Lipsku novinářství a sorabistiku, pracoval po většinu svého, života v Serbském institutě v Budyšině. M. Völkel byl uvědomělý Lužický Srb a nadšený Slovan. Lužickosrbsko-slovanské vzájemnosti věnoval mnoho úsilí, v lužickosrbsko-slovanských vztazích nacházel identitu svého národa. Účastnil se nespočetných vědeckých konferencí a zasedání, zejména ve slovanských zemích, a na nich přednášel. Z jeho nespočetných vědeckých a populárně-vědeckých prací budtež uvedeny aspoň tyto čtyři: Serbske nowiny a časopisy w zašłosci a w přítomnosci (1984); Trać dyrbi Serbstwo (1997) k výročí MS; Słowničk k serbskej literarnej wučbje (2005); Přinoški k stawiznam serbskeho pismowstwa lět 1945–1990 (1994, spoluautor).

Dovolte mi malou osobní vzpomínku. 10. dubna 1999 se konala v Budyšině valná hromada MS. Bylo to ve vzrušené době, kdy letadla NATO vraždila obyvatele Bělehradu. *Bouřlivá diskuse se rozvinula k návrhu dopisu Matici Srpské v Novém Sadu*, píše dopisovatel ČLV. Byly hlasy pro radikální protest, byly i hlasy pro vyjádření umírněného politování a naděje na další spolupráci obou Maticí. Protože v tak početném kolektivu nebylo možné dopis nastylizovat, byl pověřen předseda, aby dopis sestavil a Matici Srpské odeslal. (Dopis je otištěn v ČLV 1999, s. 43. Tam najde zájemce i Stanovisko Domowiny, to však je mnohem opatrnější a konformnější než dopis MS.). Tenkrát jsem byl valně hromadě MS přítomen a M. Völkel jsem požádal, aby nám průklep dopisu poslal pro ČLV. M. Völkel vyhověl, ale soukromě vyjádřil i své osobní stanovisko. Že musil napsat, co mu valná hromada uložila, ačkoliv jeho citění je jiné.

Celoživotní úsilí o přátelství a spolupráci lužickosrbsko-slovanskou bylo korunováno sjezdem všech slovanských Maticí v Martině ve Slovenské republice 26.–28. 3. 2007. M. Völkel se ho zúčastnil, jménem MS tam promluvil a napsal podrobnou zprávu do Rozhledu (2007, s. 226–227). Je přímo symbolické, že je to jeho poslední publikace, a tedy i odkaz. – Takový byl Měřcín Völkel a takový zůstane v mé paměti.

Jiří Mudra

Návštěva u Weroniky Malinkowé

Každý, kdo navštíví Budyšin, měl by se také seznámit s lužickosrbskou kulturou. Někteří ji chápou jako regionální kuriozitu, někteří jako tonoucí ostrov, který je výstrahou pro osud české kultury, někteří myslí na nejzápadnější ostroh, výspu slovanství. Tak či onak, lužickosrbská kultura není jen nejnovější román nebo interpretace lidové písně. Můžete prostě posedět v příjemném prostředí některého z lužickosrbských hostinců, kterým oni sami říkají hosćeńc (restaurace), korčma (hospoda), případně hospoda (hostel). Jedním z nich je budyšínský Wjelbik (česky bychom mohli říci Sklípek) a penzion Tachantski rózka (Dom Eck), který vlastní paní Weronika Malinkowa a její manžel. Původně to byl prý závodní klub Lužickosrbského lidového uměleckého souboru. Reportáž připravil Radek Čermák ze záznamu, který natočil o Velikonocích roku 2007 Rafael Brom z Českého rozhlasu.

Dobrý večer, milí hosté,

srdečně vás tu vítáme v naší lužickosrbské restauraci Wjelbik chlebem a solí podle lužickosrbské a slovanské tradice. Jak vidíte, mám tu chléb, k tomu vždycky říkám jedno rčení: *Suchý chleba dělá červené tvářičky*. A tady ještě vidíte příslo-

ví, která jsme tu napsali: *Milým hostům se chodí naproti zdaleka*. A k tomu ještě: *Kdo užívá po troškách, užívá dlouho*. Tak pojdte dál a snad můžete ochutnat i naše svatební jídla. Jejich chuť je velmi podobná vaší české kuchyni. Takže na jídelním lístku máme i české knedlíky, někdy i českou bramboračku a *budvarský guláš*, protože tady máme i *budvarské* pivo. Máme tu taky lužickosrbský likér podle vlastní receptury, jmenuje se *Moja lubka* (Moje milá). *Lubušk* (miláček) nebo *lubuška* (v ženském tvaru) můžete říkat svým dětem, nebo žena svému muži může říkat *mój lubk* (můj milý).

A tady jsou ještě evangelické kroje z Wojerecka, a můj kroj, který tu nosím, je katolický. Teď mám na sobě všední kroj, ale můj čepec je ze svátečního kroje. Mám tu i vyšívané čepčky s různými motivy, nechala jsem si vyšít deset takových krásných čepčků, abych mohla vypadat pokaždé trochu jinak, a to mám ještě další, které jsem zdědila po tetě nebo po matce. Tady vidíte květinové motivy. V takovém čepci ženy chodí, když pracují doma. Když jedete na mši, do města nebo na svatbu, vezmete si na něj dlouhou černou mašli. Připevníte ji čtyřmi nebo pěti špendlíky. Musejí být černé, protože to je černý taft, aby to nebylo vidět.

Veronika Malinkowa v tradičním kroji

Musela jsem si na ten sváteční čepec zvyknout, v prvních letech jsem měla dost potíží, když jsem jedla nebo tak, ale už jsem si na to zvykla, protože někdy jsem v tomhle kroji i dvanáct hodin denně.

Tady v hospodě máme také Krabatovo pivo. Ten je i v naší restauraci známý jako lužickosrbský čaroděj (Čarodějův učeň), a pokud se napijete jeho piva, určitě vám také uçaruje.

K pivu můžu říct ještě jedno rčení: *Co bychom byli bez piva a co svět bez nás.*

Naše sousední hospoda se jmenuje U Karáska. To byl jeden loupežník, pocházel z Prahy, pomáhal lidem, bohatým bral, chudým dával. Tady v Budyšině ho odsoudili.

Ještě tu stojí: *K dobrému talíři patří i dobrá sklenice.* Tady máme naše logo, to je lipový list, znak nás, Lužičanů. Tak prosím, pojdte dál.

Teď zvoní zvony, jak slyšíte, teď jsou Velikonoce. Náš syn, ten se zítra zúčastní velikonoční jízdy křížáků, odtud z Budyšina do Radworu, na to jsem velmi pyšná. To je takové zvnitřnění Velikonoc.

Naše restaurace Wjelbik je stará 600 let, renovována byla před 29 lety, s manželem tu pracujeme od roku 1991, tedy 15 let. Z ubrousku se můžete učit lužickosrbsky, máme tu napsaných několik slov lužickosrbsky a německy, takže každý Němec se z toho ubrousku může naučit něco v našem jazyce. Mám radost, že tu máme hodně hostů, včera tu byli zrovna z Prahy. Někdy přijedou z Liberce, těší se, že můžou rozumět mojí lužické srbštině. Tady je *dobry dzeń* (dobrý den) a *witajće k nam* (vítejte u nás) a *Łužica* (Lužice).

Vždycky můžu říkat *dajće sebi słódžec* (doslova nechte si chutnat), česky je to *dobrou chuť*. A to nejkrásnější, co čemu každý dobře rozumí, je *moja lubka* (moje milá). Někdy k nám přijdou muži, kteří si vzpomínají na nějakou lužickosrbskou dívku, kterou kdysi vedli na tancovačku. A když nás tu tak vidí, ptají se mladých děvčat: A umíte vy taky srbsky? A my říkáme: Ano. A potom oni

říkají: Hanka, moja lubka, daj mi hubku. (Hanko, moje milá, dej mi pusku.) *Hubka*, to je velmi podobné češtině, můžeme říct hubička, takže tomu velmi dobře rozumíte. *K strowosci je na zdravi, dzakuju so* nebo *my so dzakujemy*, česky *děkuji, děkujeme*, slovensky *ďakujem*, polsky *dziękuję*. *Božemje* (Sbohem), tomu také každý rozumí, to znamená doslova *w Božim mjenje* (v Božím jménu), *dobru noc* (dobrou noc), tomu také každý rozumí. Ve všech slovanských jazycích je to stejné, ať už lužickosrbsky, česky, polsky, bulharsky, ruský, makedonsky... to se všechno rychle naučím, abych rozuměla. Nejlépe rozumím slovensky a slovincky, to bude nějakých 70 procent. Jednou jsme tu měli i Makedonce, říkali, že mi rozuměli ze 60 procent.

Každý host je pro mne něčím zvláštní, to je jedno, kdo a jak. Občas se stane taková náhoda... měli jsme tu i prezidenty, přišli tenkrát krátce po převratu, navštívili Budyšin a slyšeli o Lužických Srbech a my jsme tu byli jediná lužickosrbská restaurace. Byl tu taky Reinhold Messner (známý italský horolezec z jižního Tyrolska), Regine Hildebrandtová nebo třeba *křížowy chór* z Drážďan, biskup (Joachim Reinelt), Alexander von Sachsen-Meissen a jeho manželka. Každý rok je tu nějaký vzácný host.

Z naší rodiny tu pracuju jenom já a můj manžel, máme tu pět učňů a pět vyučených zaměstnanců, ale snad moje dcera Monika – ta je teď ještě jeden rok ve Štrasburku, vyučila se tam kuchařkou, pracuje v dvojhvězdičkové restauraci, a ještě jeden rok se tam učí patisseries (jemné francouzské pečivo). Chce studovat ještě dva roky hotelový management. Byli bychom moc rádi, kdyby se potom vrátila do Lužice. Naštěstí má přítele Lužického Srba, který se vyučil kuchařem, už teď je řeznickým mistrem a myslím, že ona se vrátí, protože tu má pevné kořeny. Maturovala na Lužickosrbském gymnáziu, jeden rok studovala na střední škole v Kansasu. Umí pět jazyků: srbštinu, němčinu, angličtinu, ruštinu a teď ještě francouzštinu. Je krásné vidět, jak naše mládež chodí po světě a učí se.

Cesty víry

ČT 1 6. 4. 2008 14.25

Pan Jaromír Marek, novinář, který má o fenomén Lužice dlouhodobý zájem, natočil pětadvacetiminutový dokument z cyklu

Cesty víry o lužických Velikonocích. Na jeho otázky odpovídal Tomáš Dawidowski, Měrćin Salowski, Pětr Brězan, Gerat Warnar a celá řada dalších. Hlavní pozornost Marek věnoval samozřejmě velikonočním jízdám křížákům, ale představeny byly i zvyky, které známe také odjinud, jako je chození dětí s řehačkami po vsi od jedné božích muk k druhým nebo schovávaní balíčků na zahradě. **račk**

Květnový členský večer

V měsíci květnu Vás zveme na přednášku prof. PhDr. Leoše Šatavy, s názvem **Lužickosrbská mládež: etnická identita, jazykové postoje a recepce kultury**. Přednáška se bude konat **29. května v 18 hodin** na Filozofické fakultě UK, Nám. J. Palacha 2, v knihovně slavistiky č. 9.

Oprava: Autorkou titulní básně v minulém čísle je Mina Witkojc.

Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- Kč na nový nábytek pro Hórnikovu knihovnu.

Česko-lužický věstník. Časopis o Lužici, sorabistice, literatuře a menšinové politice. Česko-serbski wěstnik. Časopis wo Serbach, serbowědže, pismowstwe a mjeńšinowej politice. Vychází ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech v nákladu 300 výtisků. • Cena jednotlivého čísla 20,- Kč. • Vydává Společnost přátel Lužice/ Towaršnosć přećelow Serbow/ Towarišnosć psijašelow Serbow, **styčná adresa:** náměstí Jana Palacha 2, Praha 1-Josefov, CZ-116 38, www.luzice.cz. • **Bankovní spojení:** ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300. • **Vedoucí redaktor:** Mgr. Josef Šaur. • **Zástupce vedoucího redaktora:** Mgr. Petr Kalina • **Redaktoři:** Ph.Dr. Zuzana Bláhová, Ph.D., Radek Čermák, Mgr. Ondřej Doležal, Mgr. Jan Zichynec, Ph.D. • **E-mail redakce:** cesko-luzickyvestnik@centrum.cz • **Redakční uzávěrka:** 15. dne předcházejícího měsíce • **Předplatné na rok 2008:** ČR 200,- Kč, členské příspěvky 300,- Kč, zahraniční 20 €, při platbě v hotovosti 15 €, sociálně slabí mohou požádat o snížení. • **Objednávky:** Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, tel. a SMS +420 607 588 684, el. adresa: polackova.klara@seznam.cz. Abonenci ze ZRN těž přez referenta Domowiny za kulturne naležnosće a wukraj, Budyšin. • **Předplatné je vázáno na kalendářní rok a je splatné nejpozději do konce března. Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. Stížnosti na nezaslání vyřizuje Klára Poláčková. • Redakce se nezotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvku odpovídají příslušní autoři.** • Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.luzice.cz, pokud je dílo již zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje. • Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků. • MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790